

Denkfout

(1) Hoor en wederhoor is een klassiek streven in de journalistiek: belicht twee kanten van een verhaal, geef beide partijen een stem. Dat is een vorm van journalistieke *fairness*¹⁾, die op het eerste gezicht garant staat voor evenwichtige berichtgeving. Maar die betachte evenwichtigheid kan omslaan in haar tegendeel. Door beide partijen een gelijke stem te geven, kan een controversale evenwichtiger overkomen dan ze is.

(2) Neem de klimaatdiscussie. Dat onze planeet versneld opwarmt door de productie van broeikasgassen, staat onder experts niet ter discussie. Als in een paneldiscussie over klimaatwetenschap zowel een klimaatrealist als een klimaatontkenner mag aanschuiven, dan suggereert dat ten onrechte dat beide perspectieven op gelijke voet staan. Er ontstaat een schijnbalans.

(3) Soms is zo'n schijnbalans het ongelukkige resultaat van een nobel streven. Vaak komt de buitenproportionale aandacht voor minderheidsposities niet voort uit goede bedoelingen, maar uit sensatiezucht. Die sensatiezucht hoeft niet eens door men-

sen te zijn aangewakkerd: daar draagt ook artificiële intelligentie aan bij. Guillaume Chaslot, een programmeur die meeschreef met het algoritme waarmee YouTube video's aanbeveelt, voerde onlangs een experiment uit: hij onderzocht welke video's kijkers te zien krijgen wanneer ze, na hun eerste zoekopdracht, de aanbevelingen van YouTube blijven volgen.

(4) Het YouTube-algoritme heeft een sterke hang naar video's die alternatieve feiten en complottheorieën propageren. Nadat je een zoekopdracht over de opwarming van de aarde hebt ingevoerd, gaat het merendeel van de video's die YouTube aanbeveelt over de vraag of klimaatverandering een hoax is.

(5) YouTube's aanbevelingsalgoritme is erop gericht om per video de kijkersduur te maximaliseren, en over het algemeen blijven kijkers langer hangen bij samenzweringsvideo's – hoe buitenissiger, hoe beter. Zo doen video's over de vraag of de aarde plat is, of de paus is bezeten door de duivel en of Michelle Obama eigenlijk een man is, het op YouTube buitengewoon goed.

(6) Volgens Chaslot creëert
YouTubes aanbevelingsalgoritme
een 'sneeuwbaaleffect': het algoritme
65 stimuleert de kijkcijfers van video's
met alternatieve feiten en die goede
kijkcijfers geven een impuls aan
gebruikers om meer video's met
alternatieve feiten te uploaden.

naar: Jeroen Hopster

uit: Filosofie Magazine, 5 mei 2017

noot 1 *fairness*: rechtvaardigheid

70 Allicht is dat nooit YouTubes
bedoeling geweest. Niettemin maakt
deze dynamiek het bedrijf wel
medeverantwoordelijk voor de
grootschalige verspreiding van
75 onwaarheden. Een algoritme
schrijven is nog altijd mensenwerk.

Tekst 4 Denkfout

Tekst 4 kan door middel van onderstaande kopjes in drie delen worden onderverdeeld:

deel 1: (On)evenwichtige beeldvorming

deel 2: Oorzaken van de onevenwichtigheid

deel 3: Een vicieuze cirkel

1p **36** Bij welke alinea begint deel 2, 'Oorzaken van de onevenwichtigheid'?

1p **37** Bij welke alinea begint deel 3, 'Een vicieuze cirkel'?

"Soms is zo'n schijnbalans het ongelukkige resultaat van een nobel streven."
(regels 25-27)

1p **38** Waarom is het volgens de tekst een nobel streven om twee partijen aan het woord te laten?

omdat dit

A aandacht aan meerdere expertises schenkt

B een principiële juist uitgangspunt is

C helpt om denkfouten te vermijden

D recht doet aan de werkelijkheid

"Soms is zo'n schijnbalans het ongelukkige resultaat van een nobel streven."
(regels 25-27)

1p **39** Leg uit waarom hier volgens de tekst sprake is van een schijnbalans. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

In alinea 1 tot en met 3 komt een reeks voor. Deze reeks is als volgt weer te geven:

reeks	omschrijving
middel	hoor en wederhoor toepassen in de journalistiek
intentie	
resultaat	
oorzaak	

2p **40** Neem bovenstaande tabel over op je antwoordblad en maak die compleet door de omschrijvingen in te vullen.

Tekst 4 heeft als titel 'Denkfout'.

1p **41** Leg uit op welke misvatting de term 'denkfout' volgens de tekst betrekking heeft.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.